

MASARYKOVA UNIVERZITA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ

Katedra sociologie

Genderová studia
GEN107 Metody kvalitativního výzkumu

První průběžný úkol: Pozorování

Vyučující: doc. PhDr. Kateřina Nedbálková, Ph.D

Jméno: Vanda Hendrychová

Obor: Genderová studia

UČO: 438476

Imatrikulační ročník: 2014

Brno, 2015

ÚVOD

Prostor, který jsem si zvolila pro splnění prvního průběžného úkolu (pozorování) byla čekárna úrazové ambulance ve Fakultní nemocnici Brno – Bohunice. Původně jsem zvažovala i jiné prostory, ale když jsem se náhodou ocitla v čekárně ambulance, jako doprovod akutního pacienta, rozhodla jsem se toho využít pro své pozorování. Poprvé jsem tedy čekárnu navštívila v poněkud nestandardní době, konkrétně v pozdních večerních hodinách všedního dne. Druhá návštěva proběhla rovněž během pracovního dne, tentokrát však v odpoledních hodinách.

Své pozorování jsem směřovala na sledování interakcí pacientů mezi sebou navzájem. Ve své práci bych se nejdříve ráda věnovala popisu prostoru mého pozorování, stručný popis obou mých návštěv, interakce mezi lidmi v prostoru mého sledování, mé začlenění do společnosti v prostoru čekárny a nakonec bych ráda shrnula své zážitky, pocity, překvapení a očekávání.

PROSTOR POZOROVÁNÍ: ČEKÁRNA ÚRAZOVÉ AMBULANCE

Čirou náhodou jsem se ocitla v úrazové ambulanci FN Brno Bohunice. Doprovázela jsem kamarádku s akutním zdravotním problémem. Když jsem zjistila, že tu velice pravděpodobně strávím minimálně tři hodiny, napadlo mne tento čas zaplnit pozorováním. Sedám si na lehátko vedle kamarádky, ke které spěchá zdravotní sestřička. Čekárna je čtvercová místnost propojená dvěma východy na jedné straně. Podél této stěny je řada kovových modrých sedátek. Čelně naproti řadě sedadel jsou čtyři vyšetřovny. Další místa k sezení jsou v pěti až šesti řadách uprostřed místnosti. Po pravé straně dva automaty na nápoje a po levé straně malá evidence, kde se pacienti při svém příchodu hlásí zdravotním sestřím. Prostor sám o sobě působí velice neutrálně, možná díky žlutobílým stěnám, které v člověku nevyvolávají žádné přehnané emoce.

Díky klidu a tichu, které nemocnici prostupuje, člověk slyší každé zakašláání, každý pohyb, rozhovory a každý zvuk automatu, ve kterém si pacienti kupují nápoje. Atmosféra není nikterak nepříjemná, jen poněkud chaotická při věčných příchodech a odchodech doktorů, sester či pacientů. Někteří lidé v čekárně tráví dlouhé hodiny, někteří velice krátkou chvíli. Někteří pacienti čekají sami, jiní čekají s partnery, přáteli, kolegy či rodinou. Stejně tak i věková kategorie lidí čekajících na vyšetření a odbornou pomoc je velice různorodá.

PRŮBĚH POZOROVÁNÍ: VZÁJEMNÁ INTERAKCE MEZI PACIENTY, MÉ ZAČLENĚNÍ DO SPOLEČNOSTI VE SLEDOVANÉM PROSTORU

Má první návštěva čekárny proběhla v pozdních večerních hodinách, jak jsem již zmínila. Ačkoliv jsem očekávala velký počet pacientů v čekárně, byla jsem značně překvapena, protože při mém příchodu byli v čekárně pouze čtyři lidé. Každý z nich seděl v jiné části čekárny. Nikdo z nich si dalších pacientů příliš nešímal. Zdravotní sestry se vždy okamžitě každého nového pacienta ujaly. Postupem času byli přivezeni ještě tři další pacienti, kteří byli upoutáni na lůžko, zřejmě kvůli jejich akutnímu stavu. Ve dvou případech se po jejich příjezdu do několika málo minut objevily i někteří členové rodiny, popřípadě přátelé či partneři, kteří se jim plně věnovali celou dobu čekání na lékaře a vyšetření. Zdravotní sestry chodily průběžně všechny kontrolovat, podávat léky, připravovat infuze a rovněž volaly lékaře, kteří byli potřeba. Pacienti se velice pomalu střídali ve vyšetřovacích místnostech a krom rodinných příslušníků doprovázejících je nebo zdravotních sester s nikým příliš nekomunikovali. V určitý moment se však situace velice rychle otočila a paní čekající na vyšetření začala komunikovat s mojí kamarádkou, která čekala na konec infuze. Z paní, která se tvářila velice nepřístupně, byla najednou velice milá a usměvavá dáma, která měla tendence moji kamarádku v její slabé chvíli utěšovat a podporovat. V té stejné chvíli se mladá žena o berlích začala snažit dostat k automatu na pití. Paní, která si povídala s mojí kamarádkou, se hned snažila té mladé ženě pomoci. Najednou jsem byla svědkem interakce mezi cizími pacienty, kteří si začali povídat a vzájemně si nabízet pomoc. Toto byla při mém prvním pozorování jediná situace, kdy docházelo k interakci mezi pacienty. Dveře vyšetřoven byly stále zavřené a zdálo se, jakoby snad tyto ordinace byly prázdné a ze čtyř fungovala snad jen jedna. Lékaře jsem skoro neviděla, a když ano, spěchali z jedné strany chodby na druhou a jakoby se jen mihli kolem čekárny.

Druhá návštěva proběhla v odpoledních hodinách, kdy jsem očekávala více lidí v prostoru čekárny a tentokrát jsem nebyla překvapena. Co mne ovšem překvapilo, tentokrát v čekárně nebyl skoro nikdo sám až na jednu jedinou výjimku. Všichni pacienti zde měli někoho blízkého nebo aspoň známého. Kolem pacientky na lůžku byla opět velká část rodiny, stejně jako v případě mého prvního pozorování. Nikdo z pacientů neměl tentokrát potřebu se zapojovat do interakcí s ostatními pacienty. Zdravotní sestry se chovaly stejně jako při mém prvním pozorování. Rozdíl byl ale v chování lékařů. Při prvním pozorování jsem lékaře viděla pouze tři a to jen při jejich odchodu z vyšetřovny či příchodu do vyšetřovny. V druhém případě však lékaři více komunikovali s pacienty, s jejich rodinami i se zdravotními sestrami. Dveře vyšetřoven se otvíraly a zavíraly a pacienti se rychle střídali nejen v ordinacích, ale i v čekárně.

V obou dvou případech jsem se do prostoru začlenila velice snadno. Poprvé jsem se pozorovatelem stala neplánovaně, a proto jsem jako doprovod pacientky působila velice nenápadně i v malém počtu přítomných pacientů. Nikdo si mne příliš nešímal a já se mohla věnovat svému úkolu a pozorování. Při druhém pozorování jsem se rovněž začlenila lehce. Počet pacientů a lidí v čekárně byl větší a tak můj příchod a posazení se mezi stávající pacienty opět nikoho nijak nerozrušil ani nevzbudil žádný rozruch.

SHRnutí

Pozorování proběhlo v obou případech hladce a bez problémů. Ačkoliv obě má pozorování probíhala ve stejném prostoru, jejich průběh byl v mnoha ohledech jiný. V některých případech se mi potvrdily některé mé teze z prvního pozorování. Například, že k mladým pacientům, kteří jsou na lůžku, se sejde rodina a nejbližší. Při mém druhém pozorování mne zaskočilo, že ačkoliv většina pacientů měla s sebou své partnery, jeden z nich měl s sebou svého kolegu z práce. Rovněž se mi potvrdilo, že ačkoli lidé seděli téměř vedle sebe, nikdo neměl příliš velký zájem zapojit se do diskuze s někým cizím. Další věc, kterou jsem vysledovala již poprvé, bylo, že většinově jsou to ženy, kdo interaguje se zdravotními sestrami či ostatními pacienty, zatímco muži zůstávají pasivní. Toto se mi potvrdilo i při mé druhé návštěvě. V celkovém shrnutí bych své pozorování považovala za úspěšné a obohacující o nové poznatky.

REFERENCE

EMERSON, Robert M, Rachel I FRETZ a Linda L SHAW. *Writing ethnographic fieldnotes*. Chicago: University of Chicago Press, 1995, xviii, 254 p. Chicago guides to writing, editing, and publishing. ISBN 0-226-20681-5.